

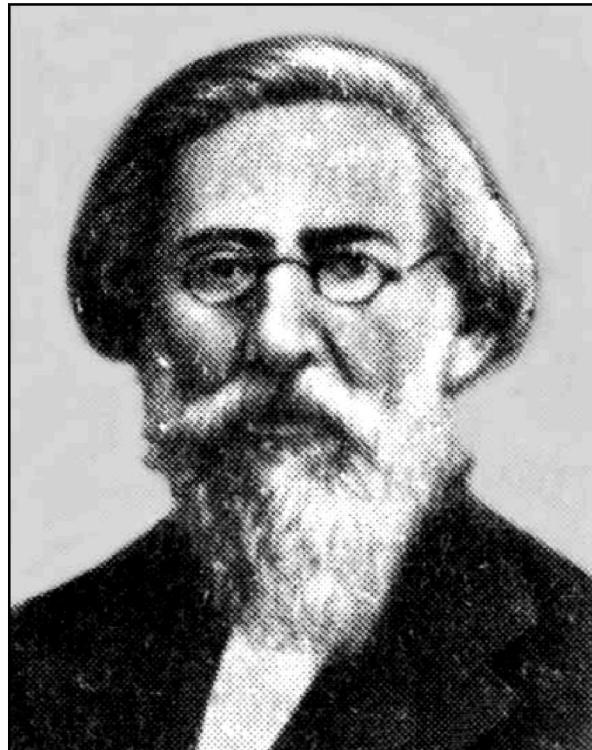
Структура источниковой базы. – Днепропетровск, 1982. – Приложение. – С. 69-71; Опись актовой книги... Київського центрального архіва N2035. Луцька гродська 1565. – Київ, 1885. – С. 12; Острозька давнинна: Дослідження і матеріали / Відп. редактор І. З. Мицько. – Вип. 1. – Львів, 1995. – С. 112-113; РДАДА. – Ф. 389. “Литовська метрика”. – Од. зб. 198 (№ 8 Метрики Волинської (Руської). – Арк. 26 зв. – 37 зв. (україномовна копія привілею).

Література: Заяць А. Є. Острог у XVI – першій половині XVII ст. (економічний розвиток) // Острозька академія XVI-XVII ст. Енциклопедичне видання. – Острог, 2008. – С. 253; Його ж. Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII ст. – Львів, 2003. – С. 117-118, 149-150; Ковальський М. П. Етюди з історії Острога. Нариси. – Острог, 2000. – С. 25-28; Його ж. Привілеї (“листи”) на магдебурзьке право містам України в книгах Руської (Волинської) метрики XVI-XVII ст. // Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоуправління (Історія і сучасність): Тези міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 7-9 квіт. 1993 р.). – Рівне, 1993. – С. 90; Його ж. Источники по социально-экономической истории Украины (XVI – первая половина XVII в.): Акты о городах. – Днепропетровск, 1983. – С. 9; Його ж. Острог как политико-административный, экономический и культурный центр XVI в. // Федоровские чтения. 1981. – Москва, 1985. – С. 52-53.

Мирон Капраль

Максимович Михайло (* 3(15).09.1804, хутір Тимківщина – † 10(22).11.1873, хутір Михайлова Гора)

Український історик, фольклорист, природознавець, освітній діяч. Народився в українській старшинській сім'ї. Початкову освіту здобув у м. Золотоноші, потім навчався в Новгород-Сіверській гімназії. Закінчив Московський університет. З липня 1834 р. М. став першим ректором Київського університету св. Володимира. Погіршення стану здоров'я змусило покинути цю посаду. До 1846 р. М. періодично повертався до викладання в ун-ті, а потім остаточно оселився на

Михайло Максимович

своєму хуторі Михайлова Гора біля с. Прохорівки (тепер Канівський р-н Черкаської обл.) і займався науковими дослідженнями. У 1857 р. М. переїхав до Москви, де йому було запропоновано редагувати слов'яно-нофільський журнал “Русская беседа”. М. помістив декілька статей в українському журналі “Основа”. Крім історичних досліджень, М. цікавився археологією, фольклором, мовознавством, видав низку документів з історії України. Заснував і видавав альманахи “Денница” (1830, 1831, 1834), “Киевлянин” (1840, 1841, 1850), “Украинець” (1859, 1864).

М. цікавився історією Волині, Острога. У 1841 р. в “Киевлянине” видав “Два письма князя Острожского”. У 1847 р. в “Чтениях” ОИДР надрукував статтю Я. Перлітейна “Описание города Острога”. У 1866 р. М. написав і видав цикл листів “Письма о кн. Острожских к графине А. Д. Блудовой”, лейтмотивом яких була думка про роль князів Острозьких в історії України і значення

м. Острога як політичного і культурного центру середньовіччя. М., звертаючись до графині А. Будової, в семи листах, які фактично є й історичними творами, розглянув цілу низку питань, пов'язаних із життям та діяльністю князів *Острозьких*.

У першому листі М. зупинився на питанні генеалогії роду князів *Острозьких*. Він заперечив думку польських вчених про походження роду *Острозьких* від князя Романа Даниловича Галицького. Звертаючись до старих пом'янників (поминальних книг) київських церков, де був записаний “род князя Константина Івановича Острожского”, М. вважав, що імена в них записані ще самим князем Костянтином. Серед перших предків князя Костянтина – князь Георгій та княгиня Варвара, про яких у поминальній книзі Дубенської церкви сказано: “Благовѣрній князь Туровскій”. М. виводив рід князів *Острозьких* від князів Туровських та Пінських, вважаючи, що “князья эти произошли отъ Владимира Святаго чрезъ его правнука Святополка Изяславича; внук Святополка былъ Юрий Ярославич; а его внукъ былъ Владимиръ князь Пинский, отецъ Юрия или Георгія, въ которомъ мы узнали, наконецъ, подлиннаго родоначальника князей Острожскихъ”. Згадки про князя Юрія Володимировича, на думку М., містяться й у “Волинской лѣтописи”. На думку дослідника, “начинаются князья Острожские” з князя Дмитра, сина Юрія Володимировича.

У 2-му листі М. продовжує розповідь про династію князів *Острозьких*. Від князя Дмитра та його дружини Єлизавети, яким відводиться мало місця, він переходить до опису дій їх сина Данила Острозького, відомого своєю перемогою над поляками в 1341 р., що на деякий час зупинило їх просування на землі Галичини та Волині. У цьому ж місці М. описує діяльність князя Федора Даниловича, якому в 1386 р. король Ягайло і великий князь Вітовт підтвердили права на ост-

розвікі володіння, що було розширене містами Заславлем і Корцем, і який у 1432-33 рр. прославився, як полководець, а життя завершив в “обителі Печерської”, де пізніше був проголошений святым.

У 3-му листі М. коротко повертається до чернецтва князя Федора, його дружини Агафії, брата Олексія. Із синів князя Федора – Данила та Василя – найбільше відомий останній, що прославився ще за життя батька дипломатичними здібностями, захищаючи інтереси князя Свидригайла. Після князя Василя землі, що належали князям *Острозьким*, були поділені між його синами Юрієм та Ivanом. Найбільше ж місця в листі відводиться синові князя Івана Костянтину, який уславив себе діяльністю на користь батьківщини.

У 4-му листі йдеться про князя Іллю, долю його дочки Альжбети (*Гальшки*) та дружини Beati Kosteleцької. Містяться тут характеристики Кревської, Люблінської та Берестейської унії. Багато місця відводиться опису діяльності князя В.-К. *Острозького*.

5-й лист містить інформацію про просвітницьку діяльність цього князя, про ОА, друкарню. М. позитивно оцінив просвітницьку діяльність православних монастирів, братств та братських шкіл.

6-й лист присвячений книгам, виданим в Острозі. Тут також розповідається про розвиток друкарства, діяльність *Ivana Fedorova* та *Petra Mstislavca*.

У 7-му листі йдеться про нащадків князя В.-К. *Острозького* – синів Олександра, Костянтина та Януша, дружину князя Олександра Анну та його дочку Анну-Алоїзу Ходкевич, яка відкрила в Острозі *езуїтський колегіум* і багато майна передала в руки езуїтів.

Твори: Максимович М. Два письма князя Острожского // Киевлянин. – 1841. – Кн. 2. – С. 298-301; Його ж. Письма о князьях Острожских графине А. Д. Блудовой. – Київ, 1866. // Київ. епарх. ведомости. – 1866. – № 3, 4, 6, 7, 9, 10 (є окреме видання. – Київ, 1866); Його ж. Автобіографія // Київська старина. – 1904. – Т. 86. – С. 322-356; Його ж. Київъ явился градомъ великимъ...

Вибр. українознавчі твори. – Київ, 1994. – С. 388-404; Його ж. Собрание сочинений. – Київ, 1876. – Т. 1. – Київ, 1877. – Т. 2. – 1880. – Т. 3.

Література: Грушевський А. С. М. А. Максимович (1804-1873) // Известия ОРИЯС АН. – 1906. – Т. 11. – Кн. I. – С. 375-416; Дорошенко Д. Нарис історії України. – 2-е вид. – Мюнхен, 1966 (1-е вид.. Варшава, 1932. – репрінт. вид., 1991). – Т. 1. (до пол. XVII ст.). – С. 98, 145, 150, 202; Його ж. Огляд української історіографії. Державна школа: Історія. Політологія. Право. – Київ, 1996. – С. 83-86; Житецький Г. Життя М. О. Максимовича // Україна. – 1927. – Кн. 6. – С. 23; Марков П. Г. М. О. Максимович – видатний історик XIX ст. – Київ, 1973; Його ж. Общественно-политические и исторические взгляды М. А. Максимовича. – Киев, 1986; Марченко М. І. Українська історіографія (з давніх часів до середини XIX ст.). – Київ, 1959. – С. 104-246, 254; Михаїл Александрович Максимович: К 100-летию годовщины его рождения // Київська старина. – 1904. – Т. 86. – № (місяць). – С. 347-377; Століття “Малоросійских п'єс” М. О. Максимовича. – Київ, 1927.

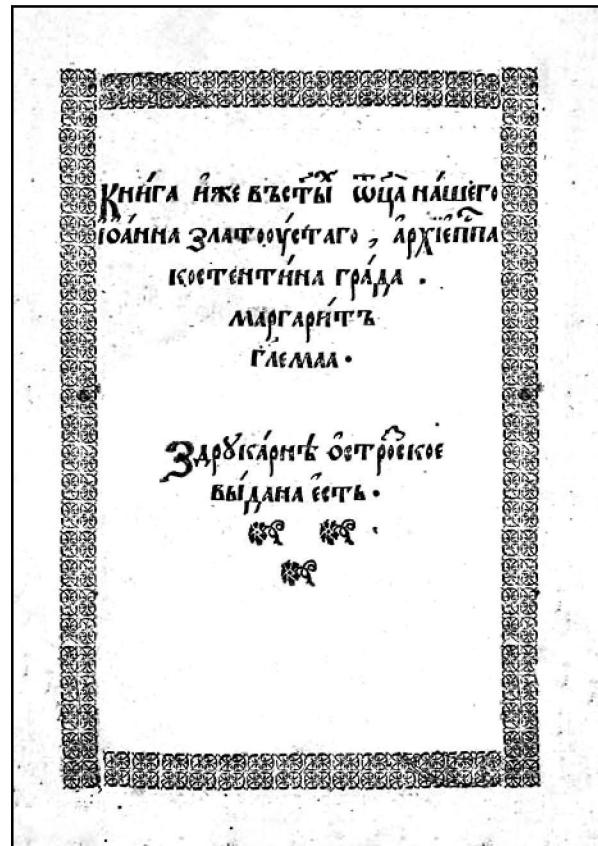
Алла Атаманенко

“Маргарит” Іоана Золотоустого (Острог, 16.06.1595)

Назва за титулом “Книга иже въ стыѣ юща нашего Іоанна Златоустаго, архіепѣпа Костентина града. Маргаритъ глемаа. З друкарнѣ остроѣское выдана есть”.

Маргарит – збірка слів одного з найвідоміших отців церкви Іоана Золотоустого стабільного складу – містить шість слів “О непостижимом” проти аноміїв, шість слів на іudeїв, шість слів про серафімів, п’ять слів про багатого і Лазаря; три слова про Давида та Саула; три слова про Іова. Твір відомий у численних списках; перевидавався в Москві в 1641, 1698, 1764 і 1773 роках.

Аркуші мають дві нумерації, крім того, на початку, в середині та наприкінці книги є ненумеровані аркуші.

Титульна сторінка “Маргарита”
Іоана Золотоустого (Острог, 1595)

Формула має такий вигляд [8], 330, [3], 203, [2] арк., всього в книзі 546 арк. Рядків 25, 17, бл. 14. 10 рядків – 60, 84, бл. 112 мм. Дзеркало набору 142 x 100 мм.

Зміст: тит. арк., герб князя В.-К. Острозького на зв. титулу, “Бесѣда о непостижимъмъ”, (арк. [1-54 зв.] II рах.: Слово а [1] – арк. 1-7 зв. II рах.; Слово в [2] – арк. 7 зв.-17 зв. II рах.; Слово г [3] – арк. 17 зв.-27 II рах.; Слово д [4] – арк. 27-36 зв. II рах.; Слово е [5] – арк. 36 зв.-48 II рах.; Слово с [6] – арк. 48-54 зв. II рах.); “[Бесѣда] на іоудеѧ” – арк. 55-147зв. II рах.: (Слово а [1] – арк. 55-70 зв. II рах.; Слово в [2] – арк. 70 зв.-82 II рах.; Слово г [3] – арк. 82-104 з в. II рах.; Слово д [4] – арк. 104 зв. – 118 II рах.;